

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta
Katedra křesťanské výchovy

ODCHOD DĚTÍ Z DĚTSKÉHO DOMOVA

Bakalářská práce

Autor: Marie Matysková
Vedoucí práce: Mgr. Helena Pospíšilová Ph. D.

Olomouc 2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pouze s použitím literatury a internetových zdrojů uvedených na konci práce.

V Olomouci dne _____ Podpis: _____

Poděkování

Děkuji Mgr. Heleně Pospíšilové Ph. D. za cenné rady a odborné vedení práce. Dále děkuji všem respondentům výzkumu za jejich ochotu a spolupráci při vzniku výzkumné části práce. V neposlední řadě děkuji své rodině a přátelům za jejich obětavost a podporu během celého studia.

„Pouto, které spojuje tvou skutečnou rodinu, není v krvi, ale ve vzájemné úctě a radosti vašich životů. Málokdy vyrostou členové jedné rodiny pod jednou střechou.“

Richard Bach

Obsah

ÚVOD	7
1 ÚSTAVNÍ VÝCHOVA.....	8
1.1 Typy ústavní výchovy	8
1.2 Umístění do Dětského domova	9
1.3 Život v dětském domově	9
1.4 Legislativní zajištění dítěte	10
1.5 Kontakt se zákonnými zástupci a dalšími osobami.....	10
1.6 Práva a povinnosti klienta	11
1.7 Osobnost adolescenta vyrůstajícího v ústavním zařízení.....	12
1.8 Kognitivní vývoj v ústavním zařízení	13
1.9 Utváření identity v ústavním zařízení	14
1.10 Socializace dospívajícího klienta v ústavním zařízení.....	15
2 Praktická část.....	16
2.1 Metodologie	16
2.1.1 Cíl výzkumu a výzkumné otázky	16
2.1.2 Výběr výzkumného vzorku	17
2.1.3 Charakteristika výzkumného vzorku.....	18
2.1.4 Metoda získávání dat.....	18
2.1.5 Etické aspekty výzkumu.....	19
2.2 Případové studie	20
2.2.1 Případová studie - Pavla	20
2.2.2 Případová studie – Anitta	24
2.2.3 Případová studie - Karel	27
2.3 Analýza zjištěných dat a konfrontace s literaturou	30
3 Závěr.....	32

4	Seznam použité literatury	33
5	Přílohy	37
5.1	Příloha 1 – Otázky do rozhovoru	37
5.2	Příloha 2 – přepis rozhovoru Pavla	39
5.3	Příloha 3 – Přepis rozhovoru Anitta.....	43
5.4	Příloha č. 4 – přepis rozhovoru Karel	47

ÚVOD

Bakalářská práce *Odchod dětí z dětského domova* popisuje osudy dětí, jež mají kvůli nepříznivým životním událostem složitější a komplikovanější vstup do světa dospělých. Děti, které si projdou takovýmto „startem“, obvykle nemají žádné zázemí. Musí se okamžitě postavit na vlastní nohy a dětský domov jim v tom pomáhá jen minimálně. Klienti dětského domova o to často nemají zájem.

V mé práci se věnuji problematice odchodu dětí z dětského domova. Chci se primárně zaměřit na skutečnost, jaké zařízení a za jakých podmínek klient opouští. Dále budu sledovat rovněž to, kam odchází a zda se může opřít o svou rodinu anebo se snaží najít vlastní domov.

Toto téma jsem si zvolila, poněvadž mi je velmi blízké. Sama jsem totiž klientkou dětského domova, a proto jedním z cílů mé práce je zmapovat celou situaci a později případně pomáhat klientům jako sociální pedagog.

Ve své bakalářské práci objektivně popisuji život dětí v dětských domovech. Lidé mají totiž často na tuto problematiku velmi zkreslený pohled, protože jen málo klientů dětského domova je ochotno o svých osudech nezaujatě mluvit s ostatními. Veřejnost se o tuto problematiku málo zajímá.

Bakalářská práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. Hlavním cílem práce je zjistit, zdali se klient dětského domova na odchod připravoval dopředu, a jestli řešil včas i související záležitosti věci (bydlení, práci). Teoretická část se zabývá umístěním dětí do dětského domova. Sleduje také vnitřní řád a chod dětského domova a ústavních zařízení. Následně se práce zaměřuje na legislativu zařízení a odchod z ústavní výchovy.

Pokusím se rovněž objasnit, co je obsaženo pod pojmem ústavní výchova a v čem spočívá její hlavní význam. Dále zaznamenávám, jak probíhá následné začlenění dětí do společnosti.

V práci uvádím i důvody přijetí dítěte do dětského domova a stejně tak další doplňující informace, jako například zda si klienti i nadále udržují kontakt se svojí rodinou nebo je-li dítě v domově samo či se sourozenci. Praktickou část poté tvoří výpovědní celky tří klientů, kteří z dětského domova již odešli. Pokouším se zjistit, jak si klienti vedli a zdali jim dětský domov pomohl v zařizování věcí při odchodu z dětského domova.

1 ÚSTAVNÍ VÝCHOVA

Ze všeho nejdříve považuji za nutné zakotvit pojem „dětský domov“ v legislativě České republiky: dětské domovy spadají do systému sociální péče, která je u nás poskytována dětem, postiženým osobám a starým lidem. Problematikou ústavní výchovy a dětských domovů se zabývá politika sociálního zabezpečení, která se snaží kompenzovat finanční a sociální nedostatky prostřednictvím sociálních služeb a výplatou sociálních dávek. (Mühlpachr, 2004, 25 s.).

V práci si budu všimnat zejména ústavních zařízení, která jsou orientována na děti a mládež bez rodičů. O tato ústavní zařízení se dohromady starají tři ministerstva, a to Ministerstvo školství a tělovýchovy (dětí školního věku), Ministerstvo zdravotnictví (dětí do tří let) a Ministerstvo práce a sociálních věcí (dětí mentálně postižené). I přestože se budu majoritně zabývat dětskými domovy, považuji za nutné uvést i ostatní typy ústavních výchov.

1.1 Typy ústavní výchovy

Kojenecký ústav je určen pro děti do tří let. V zařízení o děti pečují všeobecné sestry (vychovatelky). Po dosažení tří let jsou děti umístěny do jiného zařízení.

Tím může být například diagnostický ústav, jenž se stará o děti od tří do osmnácti let. Podmínkou je, že od patnácti let je zařízení rozdělené na základě pohlaví. Pobyt v tomto zařízení bývá většinou na pět až osm týdnů de potřeby. Pobyt lze sjednat i dobrovolně na základě domluvy mezi všemi účastníky (rodiče, vedoucí ústavu a svěřenec). (Matoušek, 2003).

Dětem, které nemají možnost vyrůstat ve své biologické rodině, jsou k dispozici dětské domovy. Dětských domovů rozlišujeme dva druhy: dětské domovy pro děti a mládež ve věku od tří do dvaceti šesti let a dětské domovy se školou, pro něž platí věková hranice začínající šesti lety a končící povinnou školní docházkou. Děti tam jsou umístěny na základě nařízení ústavní nebo ochranné výchovy z důvodu závažné poruchy chování, která vyžaduje i léčebnou péči. Má-li dítě poruchu chování i po ukončení povinné školní docházky, je umístěno do výchovného ústavu. (MŠMT zákon č. 109/2002 Sb. **Zákon** o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů.).

Výchovný ústav se věnuje dětem od tří do osmnácti let s vážnou poruchou chování. Tyto ústavy jsou následně děleny podle specifikace poruchy klienta (např. klienti s drogovou závislostí, hyperaktivní klienti). (Jedlička, 2004).

Ústav sociální péče je určen dětem, které jsou mentálně handicapované. Klienti jsou zde rozděleni do skupin podle rozumových schopností. Ti, kteří mají málo závažné postižení, jsou vzděláváni ve speciálních školách (Matoušek 1999). Pro klienty s těžkým postižením je nachystána fyzioterapeutická péče nebo různé terapie (canisterapie). (Votava, 169s).

1.2 Umístění do Dětského domova

Jednou z možností umístění dítěte do dětského domova je rozhodnutí soudu o nařízení ústavní výchovy. Ročně se umístí do ústavní výchovy přibližně 2000 dětí, stát se však snaží postupně toto číslo snížit.¹ Ptáček a kol. (2011) uvádí, že hlavními důvody umístění dítěte do ústavní výchovy je nedostatečná péče a finanční situace rodiny. Naopak nejméně častou příčinou se jeví nezvládnutí problémového chování dítěte (Ptáček a kol., 2011). Mezi další můžou patřit důvody sociální, alkoholismus, týrání dítěte či výkon trestu odnětí svobody rodiče. Nařízení ústavní výchovy bývá pro dítě veliký zásah do jeho života, který se mu tímto naprosto změní a přinese spolu proměnu celého životního stylu. Odebrání dítěte od rodiny je poslední řešení, jak se nepříznivá situace v rodině řeší. (Novotná, Burdová, Brabenec, 2002).

Při umístění dítěte do ústavní výchovy se dbá na to, aby dítě bylo co nejbližší svému trvalému pobytu. Před tímto umístěním si musí dítě projít diagnostickým ústavem, kde jsou provedena všechna potřebná vyšetření.

1.3 Život v dětském domově

Dětský domov tvoří rodinné skupiny sestávající z 6-8 dětí různého věku a pohlaví. Bývá pravidlem, že ve většině případů jsou sourozenci ve stejné rodinné skupině. Jeden dětský domov se tak skládá z minimálně dvou a maximálně šesti rodinných skupin, jež se snaží kompenzovat rodinné prostředí. Nesnaží se rodinu suplovat, ale nahradit jí. (Motejl et al., 2007).

¹ MPSV. Roční výkaz o výkonu sociálně právní ochrany dětí za rok 2011, 2012, 2013, 2014. *Mpsv.cz*

V dětském domově fungují pravidla a denní režim, který se musí pevně dodržovat. Čas budíčku i večerky je pro každého klienta striktně stanoven ve vnitřním řádu zařízení a stejně tak počet jídel spolu s jejich dobou vydávání. Délka a doba vycházek se věkově různí, nicméně i tak musí vychovatel vždy vědět, kde klient je a kdy se přesně vrátí.

1.4 Legislativní zajištění dítěte

Podle zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy, je dětem poskytnuto přímé zaopatření:

- a) ubytování, stravování, ošacení;
- b) potřeby na vyučování;
- c) nezbytně nutné náklady na vzdělávání;
- d) náklady na lékařskou péči, léky a zdravotní náklady, které nehradí zdravotní pojištění;

- e) kapesné, osobní dary a věcná pomoc při odchodu z dětského domova.

Další platby jsou na základě zvážení domova:

- a) náklady na dopravu k rodině;
- b) náklady na soutěžní akce, rekreace;
- c) náklady na sportovní, uměleckou a rekreační činnost;
- d) náklady na potřeby pro využití volného času.

Protože do dětského domova bývají umístěni i klienti s handicapem a postižením, je nutné pro ně vytvořit speciální individuální plán. Někdy je potřeba upravit i vybavení dětského domova. Podle zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy, ústav musí vše upravit tak, aby klient mohl plně využívat všech vzdělávacích, terapeutických i sociálně rehabilitačních programů.

1.5 Kontakt se zákonnými zástupci a dalšími osobami

Podle zákona má dítě právo udržovat kontakt se zákonnými zástupci a jinými blízkými osobami. Rieger (2009) tvrdí, že kontakt mezi klientem a rodinou je specifická transakce. Kontakt považuje za významnou část prostředí rodiny, v době odloučení se navíc jedná o jediné spojení mezi členy rodiny. U kontaktů je důležitá frekvence, místo konání, jejich forma a struktura.

Klient dětského domova má právo na kontakt s rodinnými příslušníky formou osobních návštěv, korespondence a telefonických rozhovorů. Důležitý je pro klienta i krátkodobý pobyt ve svém rodinném prostředí. Ten může být povolen pouze na základě písemného souhlasu orgánu SPOD obecního úřadu s rozšířenou působností na první pobyt v maximálním rozsahu 14 dní. Druhý pobyt už následně může být delší. Dítě se může rovněž stýkat se svými vrstevníky jak přímo v zařízení, tak i mimo něj. Avšak návštěvy i krátkodobé pobyty mohou být ředitelem zařízení ze závažných důvodů nebo v případě nevhodného a negativního chování klienta či návštěvy zrušeny. Kontakty s rodinou jsou většinou podporovány jednak ze strany zařízení, tak i pedagogickými i sociálními pracovníky, kteří s klientem pracují. Tento kontakt se jeví pro dítě jako velice důležitý, poněvadž mu může pomoci překonat případné těžkosti a napomáhá styku s ostatními kamarády. (Běhoučková, 2012)

1.6 Práva a povinnosti klienta

V ústavním zařízení má klient svá práva a povinnosti, které jsou vymezeny zákonem č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy a vnitřním řádem. Když se klient proviní (tzn. poruší svoji povinnost), tak může ústavní zařízení provést výchovné opatření (tj. udělit tresty). Jako výchovné opatření se může jevit omezení návštěv, zákazy, snížení kapesného, částečné omezení nebo zákaz účastnit se organizovaných aktivit zařízením a zákaz či omezení trávení volného času mimo zařízení. Toto opatření může trvat maximálně tři měsíce.

Klienti bývají často také odměňováni a hodnoceni za dobré výsledky a úsilí za plnění svých povinností či za dobrovolný čin.² Stejně tak i toto odměňování je zakotveno v zákoně č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy. Odměnou se rozumí například mimořádné návštěvy, prominutí předchozího zákazu, zvýšení kapesného či věcná nebo finanční odměna. (Matějček, 1995). Tento systém trestů a odměn je v ústavním zařízení běžně používán a stal se významným prvkem užívaným ve výchově dětí. Odborníci tento systém často kritizují, např. Gottwaldová a kol. (2006) uvádí, že systém podněcuje účelové chování a to brání rozvíjet své sebevědomí.

² Odměnou rozumíme to, co dítě jako odměnu přijímá (Matějček, 1995).

1.7 Osobnost adolescenta vyrůstajícího v ústavním zařízení

Téma mé bakalářské práce úzce souvisí s obdobím dospívání a jednotlivými změnami, které s ním přicházejí, považuji proto za důležité se tomuto úseku věnovat podrobněji.

Období dospívání se skládá ze dvou částí: pubescence a adolescence. Langmeier a Krejčířová (Kelnarová, Matějková, 2010) pubescenci následně dělí na dvě fáze, fáze prepuberty a vlastní puberty. První příznaky puberty začínají přibližně jedenáctým rokem života a končí přibližně patnáctým rokem života. Helus (2004) tvrdí, že puberta je věk plný neklidu. Tělo prochází fyziologickými změnami, ale proměna spočívá také v rovině duševní (hledání sama sebe, změna nálad, přání a názorů, propadání do hlubokých krizí, prožívání všeho). V této době je pubescent obtížný jak sobě tak i pro okolí. Adolescence nastává těsně před dospělostí. V tomto období člověk dosahuje plné reprodukční zralosti, dosáhne osobní autonomie, vymezuje si pro sebe nové role, ukončuje vzdělávání (Macek 1999). Období adolescence se počítá od patnáctého roku až do dvacátého roku života, nicméně tato doba se může měnit v závislosti na psychické a sociální vyspělosti.

Co se týče věku a myšlení tak adolescence je pomyslným mezistupněm mezi dětstvím a dospělostí. Tato skupina má své specifické potřeby, zájmy, postoje, aspirace i svou roli a společenské postavení (Maříková a kol., 1996). Jedná se o cyklus mezi dětstvím a dospělostí zvaným mládí (Macek, 1999).

Aby dítě procházelo kvalitním vývojem ve zdravou osobnost, tak je potřeba uspokojovat jeho základní potřeby po celý život (Matějček in Ptáček a kol., 2011). Klienti vychovávaní v ústavním zařízení mají nevýhodu v tom, že vychovatelé pracují na směny, tudíž mají malou možnost upoutat jejich pozornost svým projevem. (Matoušek, 1999). Problémem těchto dětí dost často bývá psychická deprivace. Deprivace je vážná podle doby strávené v ústavním zařízení a podle věku, kdy do něj byl klient umístěn. (Matoušek, 1999). Ta vzniká nedostatečným naplněním základních psychických potřeb, mezi něž patří kvalitní a proměnlivé podmínky ve zrakové, hmatové a sluchové oblasti, dále také potřeba smysluplného světa, což je smysl a řád v podmínkách umožňující učení, přizpůsobení se životním podmínkám, nabírání zkušeností, osvojování pracovních postupů a strategií společenského života. K deprivacím se řadí také potřeba životní jistoty, která se naplňuje pomocí mezilidských citových vztahů. Ty zbavují člověka úzkosti, dodávají mu pocit bezpečí a umožňují cílevědomé aktivity společenské, poznávací a pracovní. Patří zde rovněž potřeba

pozitivní identity, potřeba přijetí své společenské hodnoty a sama sebe a potřeba otevřené budoucnosti, životní perspektivy a naděje, jejíž ztráta vede k zoufalství. (Matoušek, 1999).

Nedostatečné uspokojení těchto potřeb v dlouhodobém hledisku vede k psychické deprivaci (duševnímu strádání), (Langmeier, Matějček, 2011). Pokud má člověk příznaky citové deprivace, tak se často dostává až do deprivčního syndromu. Deprivace se projevuje v celé struktuře osobnosti, v myšlení, vnímání, sociálním začlenění, chování i v hodnotové orientaci (Langmeier, Matějček, 2011).

Kvůli již výše zmíněné psychické deprivaci má většina klientů ústavní výchovy se vztahy velký problém. Nutně totiž vyhledávají jakýkoli kontakt a jejich vztahy bývají zpravidla přelétavé a mělké. Klienti ústavní výchovy navazují trvalý vztah problematicky a mají sklony k brzké sexuální aktivitě. Vztahy mají nedokonalé emoční vazby a jsou ploché. (Langmeier, Matějček, 2011; Matoušek, 1999).

V dospívání se u dětí z ústavní výchovy klade důraz na reflexi a sebereflexi klienta. Ta má ze začátku charakter sebepercepce, což znamená, že si jedinec uvědomí, že je nositelem různých rolí, zároveň je aktér vlastního chování a uplatňuje introspekce a sebehodnocení (Macek, 1999).

Podle Vágnerové (2004) je sebepojetí představa o sobě samém, do které klient zahrnuje sebelásku, sebedůvěru, sebehodnocení i sebeúctu. Sebehodnocení znamená, že jedinec hodnotí své chování a jednání, své schopnosti, vlastnosti, které zahrnují pocity a představy, jak jej vidí ostatní jedinci. Ego vzniká z vědomí vlastního já, to vytváří rámec pro uspořádání důležitých informací a zkušeností. Vývoj sebepojetí a sebehodnocení je základním aspektem pro utváření a fungování osobnosti. Jedinec má určitou míru sebeúcty, snaží se získat i úctu u druhých. (Nakonečný, 2009).

1.8 Kognitivní vývoj v ústavním zařízení

Má-li klient dostatečně podmětne prostředí, dochází v oblasti vnímání k využívání abstrakce a uplatnění nových poznatků a zkušeností. Klient se dokáže orientovat na podstatné stránky situace (Čačka in Kelnarová, Matějková, 2010). Vnímání ovlivňuje i sociální zkušenost a sociální skupina, v níž mají lidé sklon ke konformitě. (Vágnerová, 2004).

V tomto období se na vrchol dostávají intelektuální schopnosti. Je vidět velká intelektuální aktivita (Štefanovič, Greisinger in Kelnarová, Matějková, 2010). Ta se

rozvíjí z podnětů vnějšího prostředí a na základě interakce vrozených dispozic (Vágnerová, 2004; Nakonečný, 2009). Mění se i samotné myšlení, které nabírá na kvalitě a smyslu. Dospívající je schopný najít i alternativní řešení, zkouší je a hodnotí, aplikuje logické operace nezávisle na obsahu soudu, přemýšlí o myšlení a vytváří soudy o soudech (Lamgmeier, Krejčířová, 1998).

Postupně se zkvalitňují interpersonální vztahy, ale vztahy k vrstevníkům a autoritám mají jiný význam. U první možnosti jde hlavně o vlastní „zhodnocení“, vrstevníci totiž plní funkci komunikační a interakční platformy, poskytují si navzájem pocity, názory a vzorce chování. Při uvědomování si vlastní sexuality navazují mezi vrstevníky první erotické a partnerské vztahy. U druhé možnosti je snaha o zrovnoprávnění vlastní pozice (Macek, 1999).

1.9 Utváření identity v ústavním zařizení

Erikson považuje jako základní vývojový úkol v období dospívání ujasnění vztahu k sobě samému a hledání vlastní identity (Macek, 1999). Identita znamená, že se jedinec ztotožní sám se sebou, snaží se žít sám se sebou spokojený a nefalšovaný život (Helus, 2004, s. 147). Identita se projevuje a utváří v oblastech mezilidských vztahů (zájmové, kamarádské, partnerské), v oblasti pracovní (ekonomické zajištění, schopnost seberealizace, hledání profese), psychosexuální (hledání partnera), poznávací a názorové, v oblasti individualizace (utváření a hledání vlastního způsobu života), v oblasti občanské seberealizace (účast v organizacích, participace na akcích apod.) (Helus, 2004). Macek (1999) dělí identitu na sociální a osobní aspekt. Sociálním aspektem se rozumí pocit začlenění, zabývá se odpověďmi na otázky: „Kam směřuji? Kam patřím?“. Jedinec si postupně uvědomuje, čím vším by mohl být. Často vzniká pocit nejistoty. Osobní aspekt je vědomí o vlastní jedinečnosti, ohraničenosti vůči druhým osobám a neopakovatelnosti (Vágnerová, 2000, 2004; Říčan 2008).

S rozvojem identity souvisí rovněž sebeřízení (autoregulace). Vyjadřováním a hledáním identity se jedinec vymaňuje z okolních vlivů. Začíná sám rozhodovat o svých činech a přemýšlet o nich. Sebeřízení má vliv na to, co jedinec zvládne a nezvládne, které vlastnosti se rozvinou či nerozvinou, a které projevy bude chtít rozvíjet nebo vytěsnit. (Helus, 2004)

Ptáček a kol. (2011) uvádí, že přibližně 30% dětí z ústavní výchovy má problém s emočními a vývojovými poruchami a poruchami chování. Zpravidla se u nich vyskytuje zvýšený počet závislostí.

1.10 Socializace dospívajícího klienta v ústavním zařízení

Je to proces, kterým člověk proniká do společnosti (Nakonečný, Hylík, 1973). Klient se v období socializace zvolna odpoutává od rodiny, pomalu přijímá nové role a vyjasňuje si vztah k hodnotám a normám. Klient taktéž touží po individualitě.

Při socializaci často nastávají problémy a konflikty s rolemi, které klient ve společnosti zastává. Socializace přináší i nové role, například rodičovství nebo partnerství, v němž dochází k souboji o nadřazenou pozici, větší moc. Velice důležitá a významná je také role sourozence, ta nám pomáhá rozvíjet osobnostní vlastnosti a tvoří chování v dospělosti. (Macek, 1999, Vágnerová, 2000, 2004).

Při socializaci dítě dospívá v sociální zralosti. Má lepší sebekontrolu v chování, rozvíjí se mu vůle a je spolehlivější v mezilidských vztazích. Klient se učí vhodně používat jazyk ke komunikaci, učí se potřebným návykům a normám. (Vágnerová, 2004)

Výše popsaná socializace však v prostředí ústavního zařízení vyvolává několik problémů. Jejich jádrem je hlavně fakt, že klienti ústavní výchovy mají minimálně povinnosti, mezi které nepatří domácí práce. Je o ně totiž postaráno, personál za ně uvaří, vypere, vyžehlí, uklidí, naplánuje jim volný čas a hlavně za ně hospodaří s financemi. Klienti tak nemají prakticky žádné ponětí o příjmech a výdajích rodiny – ústavního zařízení. Jsou plně odkázáni pouze na toto zařízení, a proto častým problémem po odchodu bývá hlavně neschopnost se zařadit do společnosti. (Matoušek, 2008)

2 Praktická část

2.1 Metodologie

V první části práce jsme se seznámili s teorií o ústavní výchově a s dětskými domovy jako takovými. V praktické části se budu věnovat případové studii klientů, kteří odešli z dětského domova. Nejdříve si stanovím cíl výzkumu a definuji výzkumné otázky. Dále ve výzkumu určím metodu sběru dat, zdůvodním výběr vzorku a popíši metody a typ výzkumu.

2.1.1 Cíl výzkumu a výzkumné otázky

Dětský domov jsem si vybrala z důvodu, že jsem sama klientka dětského domova, v tomto zařízení jsem absolvovala i praxi v rámci svého bakalářského studia.

Kvalitativní výzkum byl zaměřený na odchod z dětského domova. Cílem bylo zjistit s jakými problémy a změnami se potýkají klienti dětského domova při z tohoto zařízení. Též jsem se zajímala o rodinné vztahy klientů a poskytnutou pomoc od dětského domova.

Výzkumné otázky jsem si rozdělila do pěti oblastí: bydlení, vztahy, vzdělání, zaměstnání a poté samotný odchod z dětského domova. Nejdříve jsem zjišťovala, jestli klient odešel plánovaně. V dalších otázkách jsem se zaměřila na průběh odchodu a na to, zda si odcházející klienti našli zaměstnání.

1. Jak dlouho klient plánoval odchod z dětského domova, přemýšlel o tom dopředu?
2. Jaké vzdělání měl klient při odchodu z dětského domova?
3. Měl klient před odchodem z dětského domova domluvenou práci?
4. Jakým způsobem klient řešil ubytování po odchodu z dětského domova?
5. Měl klient při odchodu z dětského domova partnera, ovlivnilo to jeho rozhodnutí?

K výzkumu jsem zvolila kvalitativní metodu, která slouží ke zkoumání života lidí, jejich chování, kazuistik, vzájemných vztahů a chodu organizací (Hendl, 2005)

Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje

o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách. (Creswell, in Hendl, 2005, s. 50).

Do kvalitativního výzkumu spadá několik typů výzkumu, například: zakotvená teorie, výzkum etnografický, akční, historický, biografický, kritický, fenomenologický a případová studie. (Hendl, 2005). Já jsem pro svůj výzkum zvolila případovou studii. Ta detailně zkoumá jeden nebo více případů, snaží se popsat jejich vztahy a celistvost a pokouší se zachytit složitost celého případu.

Případovou studii rozdělujeme na několik typů:

- a) osobní případová studie, zaměřuje se na aspekt u jedné osoby;
- b) studie komunity, zkoumá aspekty života u skupiny (komunity) nebo u skupiny ve městě, případně aspekty ve více městech;
- c) studium sociálních skupin, zaměřuje se na vztahy v určité skupině či skupinách, a to jak ve skupinách uměle vytvořených (zaměstnanci) tak přirozených (rodiny);
- d) zkoumání událostí, vztahů a rolí, zaměřuje se na konkrétní událost;
- e) studium institucí a organizací, v rámci něj se zkoumají školy, firmy, odborové organizace, implementace programů a intervencí, procesy změn a adaptací, kultura organizací (Hendl, 2005).

2.1.2 Výběr výzkumného vzorku

V případové studii není možné použít náhodný vzorek (Sedláček, in Švaříček, Šed'ová a kol., 2007), a proto se v jejím případě jedná vždy o záměrně řízenou volbu z důvodu validity a objektivnosti výzkumu.

V mnohopřípadové studii se používá replikace. Pojmem rozumíme, že výzkumník si vyhodnotí první případ a další případy vybírá podle vyhodnoceného výzkumu. Další případ by měl doplnit a podpořit případ první, s tím že by podmínky a charakteristiky měly souhlasit s prvním případem nebo se navzájem kontrastně doplní. Cílem této studie je na základě stejných výsledků potvrdit teorii nebo porovnat jednotlivé případy (Švaříček, Šed'ová a kol., 2007).

Vybrala jsem si následující klienty dětského domova:

Anitta – DD Olomouc – vzdělání základní

Pavla – DD Senožaty – vzdělání vysokoškolské bakalářské

Karel – DD Olomouc – vzdělání vysokoškolské magisterské

Jedná se o výběrový soubor tří klientů z dětského domova, s nimiž zároveň přicházím běžně do styku.

Výzkumný vzorek byl vybírán na základě dvou kritérií: tím hlavním bylo, aby klient opustil ústavní zařízení. Pomocným kritériem se následně jevil fakt různého vzdělání klientů. Nejprve jsem vybrala klientku se základním vzděláním a postupně jsem výzkumný vzorek doplňovala klienty s vyšším vzděláním.

2.1.3 Charakteristika výzkumného vzorku

První klientka – Anitta 22 let

Anitta žila v Dětském domově v Olomouci od útlého dětství. Jeho klientkou se stala již ve svých šesti měsících a strávila v něm devatenáct let. Hlavně kvůli nestálému prostředí pro výchovu zapříčiněného častým stěhování po jednotlivých odděleních dětského domova nedokončila středoškolské vzdělání. Ve druhém ročníku totiž propadla z českého jazyka a zanechala studia úplně. Anitta má tedy pouze základní vzdělání, což bylo pro můj výzkum důležité.

Druhá klientka – Pavla 25 let

Pavla byla v Dětském domově Senožaty (Jihočeský kraj) od svých jedenácti let a celkově v něm strávila třináct a půl roku. V domově žila spolu se svou rodinou, jež pro ni byla vždy velkou oporou. Tu našla rovněž v ředitelce školy a díky tomu měla možnost absolvovat středoškolské a následně i vysokoškolské studium, které zakončila bakalářským titulem v Praze. Zejména díky studiu v hlavním městě se naučila samostatnému životu mimo dětský domov.

Třetí klient – Karel 28 let

Karel byl klientem Dětského domova v Olomouci. Do domova se dostal v šestnácti letech na základě vlastní žádosti v době studia na střední škole. Karel se měl díky vyššímu věku v domově poměrně dobře, jelikož nemusel dodržovat vnitřní režim dne a řád pro mladší děti. Okamžitě dostal samostatný pokoj a získal plnou podporu ředitele domova. Karel měl již od nástupu do zařízení dobrou brigádu a díky všestranné podpoře se mu povedlo dostudovat vysokou školu na magisterském stupni.

2.1.4 Metoda získávání dat

Jako metodu pro získávání dat jsem zvolila rozhovor, který se jeví klíčovou metodou sběru dat v kvalitativním výzkumu (Žižlavský, 2003). Rozhovor je užitečný v případě, pokud není možné použít metodu pozorování. Hlavní výhoda spočívá v tom, že se dá

zaznamenávat i minulost a zároveň lze kontrolovat a regulovat sběr dat. Jako omezení Hendl (2005) uvádí získávání nepřímých dat, která jsou filtrována informantem. Data je lepší získávat v neutrálním prostředí. Já jsem použila polostrukturovaný rozhovor, který má částečnou osnovu, ale zároveň se dá na otázky doptávat (Hendl, 2005).

Data byla získávána v měsících srpen až prosinec roku 2014. Respondenti byli nejdříve kontaktováni e-mailovou zprávou nebo telefonicky. V prvním kontaktu jsem respondenty informovala o tématu mé práce a dotázala se jich, zdali by se chtěli tohoto výzkumu zúčastnit. Při prvním kontaktu mi vypadli tři respondenti, kteří nechtěli spolupracovat. S ostatními jsem se hned domluvila na termínech a místě setkání pro poskytnutí rozhovoru. Všechny rozhovory se poté uskutečnily v kavárně a to v délce přibližně hodiny a půl.

2.1.5 Etické aspekty výzkumu

Ve společenskovedním výzkumu hrají etické aspekty velmi důležitou roli (Hendl, 2005).

V průběhu výzkumu jsem dodržela následující zásady etického jednání:

- Všechny osoby byly předem seznámeny s cílem a průběhem výzkumu.
- Do výzkumu byly zařazeny pouze osoby, které na základě poskytnutí ústního souhlasu hned na začátku rozhovoru s výzkumem souhlasily.
- Všichni účastníci byli informováni o možnosti odstoupení od výzkumu jak na začátku výzkumu, tak i během něj. Tři oslovení respondenti mi účast odmítli, dva hned po e-mailovém kontaktu a jeden na začátku rozhovoru.
- Účastníkům výzkumu nebyly zatajeny informace o probíhajícím výzkumu.
- Bylo dbáno, aby výzkum neohrozil psychické nebo tělesné zdraví žádného z respondentů. Byla též respektována důstojnost všech účastníků výzkumu.
- Použitá jména jsou smyšlená, respondenti jsou v anonymitě. Souhlasí pouze věk a pohlaví respondentů.

2.2 Případové studie

2.2.1 Případová studie - Pavla

První respondentkou je pětadvacetiletá dívka, která strávila v dětském domově třináct a půl roku. Z prostředí dětského domova musela odejít z důvodu ukončeného studia na vysoké škole a dosažení věku pro opuštění zařízení.

V následujících řádcích se budu věnovat postupně všemu, co její odchod doprovázelo, jak byla připravena, co ji ovlivnilo a v neposlední řadě popíšu její současný život.

Odchod z dětského domova

Tato respondentka se na opuštění dětského domova podle všeho celkem zodpovědně připravovala. Napovídá tomu fakt, že již během posledního roku, který v domově trávila, se jí podařilo najít zaměstnání a měla zajištěno také bydlení. Především s bydlením jí velkou pomocnou ruku podala její kamarádka: *„Bydlení mi nabídla moje kamarádka, jejímž rodičům patří vilka, ve které tedy nyní bydlím.“*

Pavla navíc již během studií poznala, že si vybrala obor, kterému se chce opravdu věnovat. Tuto nespornou výhodu uplatňovala již během povinných školních praxí, při nichž se zajímala o případné volné pozice a navazovala potřebné kontakty s pracovníky. Tato skutečnost se v konečném důsledku jevila jako důležitá, poněvadž kontakty hrají při hledání zaměstnání poměrně významnou roli.

V novém životě ji pomohlo rovněž tzv. odchodné z dětského domova (peníze pro začátek samostatného života mimo ústavní výchovu) a její vlastní úspory, díky kterým mohla začít žít na vlastních nohách i přesto, že na první výplatu měsíc čekala. Dle jejích slov měla výhodu oproti ostatním klientům také v tom, že již třetím rokem studovala v Praze, poměrně daleko od dětského domova. Po dobu studia v podstatě již žila v hlavním městě a do domova jezdila většinou jen na víkendy, stejně jako běžně mladí lidé jezdí ke svým původním rodinám.

Zajímavé je to, že dívka měla možnost vrátit se do své původní rodiny, kterou podle svých slov považuje za téměř dokonalou: *„Kromě mojí biologické matky mám skvělou rodinu a nebyl by problém s nimi bydlet.“* Chtěla se však postavit na vlastní nohy, a proto možnost nevyužila.

Nejtěžší na odchodu z domova nebylo pro mou respondentku ani tak samotné opuštění zařízení, ale především to, že zde zanechala své dvě mladší sestry. Přesto

o kvalitě péče, kterou zde dostávají, nepochybuje: „*Nejtěžší je asi to, že tam mám svoje dvě sestry, ale vím, že je o ně postaráno, a že jsou v nejlepších rukou.*“ Klientka z vlastní zkušenosti věří, že o sourozence bude postaráno.

Vzdělání a zaměstnání

Oblasti vzdělání se u této respondentky chci věnovat pouze krátce, protože respondentka měla plnou podporu dětského domova. Na rozdíl od mnoha jiných dětí, procházejících ústavní výchovou, se u této dívky dá hovořit o „štěstí“. Úspěšné dokončení vysokoškolského studia dítěte z dětského domova je velkou výhodou nejen samotného klienta, ale také personálu ústavního zařízení, který mu po celou dobu byl nápomocen a musel vynaložit úsilí k motivaci k tomuto typu vzdělání: „*Díky perfektním tetám a paní ředitelce jsem dostudovala.*“

Fakt, že si dívka vybrala obor, který ji zajímá a chce se mu v budoucnu věnovat, navíc zajistil možnost najít smysl života v něčem užitečném a vyhnout se tak například sociálnímu vyloučení z důvodu dlouhodobé nezaměstnanosti. Kromě toho se bude díky zajištěné pracovní pozici rovněž stále setkávat s lidmi a nehrozí ji tak ani riziko absence navazování kontaktů, což se při začleňování do „běžné“ společnosti jeví jako velmi důležitý krok.

Za další výhodu, kterou dívce přineslo vzdělání, lze považovat také to, že si během studia musela zvyknout na jistý režim – plnění povinností, respektování autorit a díky tomu, že ihned po ukončení vzdělání měla možnost nastoupit do práce, tak u ní nedojde k tzv. „sociálnímu zlenivění“ – tj. k ztrátě smyslu pro soustavnost (např. každé ráno vstávat v určitou dobu) či ztrátě smyslu pro zodpovědnost (plnit pracovní úkoly). (Vágnerová, 2008)

Zaměstnání úzce souvisí právě s výše uvedeným vzděláním. Jak jsem již dříve uvedla, respondentka byla schopna si ihned po ukončení vzdělání najít ideální a kvalifikaci odpovídající pozici. Jako nezaměstnaná byla na úřadu práce vedena pouze 14 dní a to jen z důvodu dokončení studia: „*Na úřadu práce jsem byla asi 14 dní a to jen z toho důvodu, že jsem ukončila studium v polovině měsíce a nástup do zaměstnání byl možný až od začátku toho následujícího. A jelikož mi škola už neplatila zdravotní ani sociální pojištění, rozhodla jsem se, že těch čtrnáct dní budu vedena na úřadu práce, který mi pojištění bude hradit.*“

V tomto zaměstnání je dívka zatím spokojená a její zaměstnavatel s jejími výkony rovněž. Na základě prováděných rozhovorů vyplývá, že v tomto ohledu by mé

respondentce mohlo pracovní pozici závidět mnoho vysokoškolských absolventů vychovávaných v podmínkách rodiny.

Kromě tohoto zaměstnání si dívka také přivydělává hlídáním dětí, což se jeví jako velmi praktická a smysluplná činnost.

Bydlení

O bydlení, které respondentku po odchodu z domova čekalo, jsem se již okrajově zmiňovala dříve. V následujícím textu oblast rozeberu podrobněji.

V tomto případě je, dle mého názoru, možné mluvit o štěstí na lidi, poněvadž dívka poskytla oporu rodina její kamarádky. Kamarádčina rodina vlastní v Praze vilu, v jejíž jedné části bydlí a druhou pronajímá. Tento způsob bydlení rodina nabídla právě mé respondentce. Naskytl se jí tedy možnost bydlet ve „svém“ a zároveň v místě, kde měla zajištěnou práci. Jelikož s tímto místem byla za poslední dobu nejvíce spjata, okamžitě nabídku přijala. O možnosti vrátit se k původní rodině vůbec neuvažovala: *„Určitě ne, vždy jsem chtěla bydlet v Praze a moje rodina žije na Vysočině na vesnici, což není nic pro mě.“*

O tom, že děti, jež prošly ústavní výchovou, jsou často samostatnější než děti vychované biologickou rodinou, svědčí i dívčina výpověď. Ta tvrdí, že je šťastná, protože se může starat sama o sebe a není na nikom závislá.

Vztahy

V oblasti vztahů jsem se u Pavly nejdříve zajímala o vztahy partnerské. Respondentka v současnosti podle svých slov nemá žádného partnera a neměla ho ani po odchodu z dětského domova. Tento způsob života jí prozatím vyhovuje, přestože považuje partnerství za významnou součást života: *„Partnerství je určitě důležité, jde o city a vědění, že na to všechno nejsem sama a že mám vedle sebe někoho, kdo mě za všech okolností podrží a pomůže, pokud bude potřeba. Důležité je také vyjít si jako partneři vstříc a vzájemně se podporovat.“* Zároveň dodává, že by jednou chtěla založit vlastní rodinu: *„Rodinu určitě plánuju, bez dětí si nedokážu představit život a ani úplnost pojmu rodina. Bez dětí prostě není ta pravá rodina.“*

V odborné literatuře se často při popisování vztahů dětí prošliých výchovnými ústavami setkáváme s tím, že se velmi brzy na druhého partnera upínají, mají tendenci k brzkému uzavírání sňatků a zakládání rodin, které se však často záhy rozpadají z důvodu nezralosti partnerství apod. (Vágnerová, 2005)

Fakt, že v tomto případě se tak nestalo, považuji za pozitivní. Dívka je tak podle mého názoru dostatečně zralá na zvážení, zda do případného vztahu chce investovat a plánovat s potenciálním partnerem budoucnost.

Následnou dílčí vztahovou oblastí, které se chci věnovat, jsou vztahy v zaměstnání. Jelikož je dívka na stávající pozici velmi krátce, naskytá se otázka, zda její dosavadní pracovní zkušenosti a prožitky již lze považovat za ověřené a objektivní. Zatím se však zdá, že k žádným vážnějším problémům nedošlo, a ačkoliv je respondentka nováčkem, ve své spokojenosti a pozitivním přístupu vytrvává i přes určité předsudky jejích kolegyň ve vztahu k ní: „*V práci jsem absolutně spokojená, jako nováček jsem sice pod palbou starších kolegyň, které si musí nejprve zvyknout, že mají v kolektivu někoho nového, ale není to nic, co by mi bránilo být v práci šťastná*“.

Posledním problémem, kterým se budu v analýze rozhovoru zabývat, je schopnost samostatně řešit nejrůznější administrativní a úřední záležitosti. Tuto problematiku jsem zařadila do oblasti vztahů, jelikož jde určitým způsobem také o schopnost efektivně navazovat vztahy s pracovníky nejrůznějších úřadů a institucí.

U této respondentky jsem se setkala s často opakovaným problémem dětí vyšlých z ústavního zařízení. Ty se totiž mnohdy potýkají s tím, že neví, co vše je potřeba zajistit k vyřízení konkrétní záležitosti. V běžné rodině je dítě vedeno si zařizovat nejrůznější záležitosti samo. Zpočátku jdou například rodiče s ním nebo mu částečně poradí, případně již dítě od mala pozoruje, jak rodiče plní kdejaké běžné úkony (třeba jak posílají dopis, vyplňují složenku apod.) a postupně se od nich tyto každodennosti učí.

Dítě ve výchovném ústavu však nic podobného nezažívá, náplní pracovníků dětského domova je totiž i vyřizování všech úředních záležitostí. Z tohoto důvodu se dítě po opuštění zařízení může dostávat do vážných problémů, když najednou zjistí, kolik osobní administrativy je během roku potřeba zařídit. Pokud navíc již nejsou v kontaktu s pracovníky domova, nemají často ani možnost se s kým poradit. V tomto vidím další negativum, s nímž se dítě v biologické rodině až tak často neseťká – ochotný rodič mu pravděpodobně rád poradí i dlouho po dosažení plnoletosti.

I přes tyto překážky však dívka neztrácí odhodlání a věří, že se jí podaří postupně všem potřebným záležitostem naučit: „*Pomalou se do toho dostávám, mám kolem sebe lidi, kteří mi pomáhají či připomínají, co bych si měla nebo naopak neměla zařizovat*.“

Jelikož se život často jeví tou nejlepší školou, je možné, že dívku opravdu naučí vše potřebné, čeho se jí v dětském domově bohužel nedostalo, a díky jejímu odhodlání a nadějnému startu se jí podaří plně postavit na vlastní nohy.

2.2.2 Případová studie – Anitta

Druhou respondentkou je dívka, která vyrůstala v dětském domově od svých šesti měsíců. Umístila ji sem její matka a Anitta v domově žila až do svého odchodu v osmnácti letech. Na rozdíl od předchozí respondentky se rozhodla odejít v době, kdy ještě pokračovala ve studiu. Měla totiž pocit, že se díky odchodu dokáže lépe rozvinout v samostatnou dospělou osobu. Nejdříve se tedy zaměřím na samotný odchod z dětského domova.

Odchod z dětského domova

Oslovená respondentka svůj odchod promýšlela poměrně dlouho. Zvažovala výhody a nevýhody obou alternativ. Vše probírala se svým tehdejším přítelem a jeho rodinou. Ta ji podporovala v tom, aby dětský domov opustila a nabídla jí taktéž možnost bydlení v jejich domě. Po dlouhém rozvažování se dívka k tomuto kroku přece jen odhodlala, protože jej považovala za nejlepší – bude se svým přítelem a možnost dokončit školu jí zůstane, přičemž už nebude mít nad sebou přísný dohled vychovatelů. Ačkoli zde byl požadavek, aby přispívala na energie, neviděla v tom problém: *„Což se dalo zvládnout, protože jak ví všichni, co odcházejí z dětského domova, dostávajíme příspěvky od státu, když ještě studujeme, a já stále studovala. Kdybych nestudovala, našla bych si práci nebo alespoň brigádu, abych jim to mohla platit.“*

Finanční příspěvky, které při odchodu dívka dostala, sice byly určitou pomocí, ale to nejdůležitější za ni samozřejmě nikdo nevyřešil. Bylo především na ní, jak se dokáže vypořádat s nejrůznějšími požadavky a zařadit se do běžného společenského života. *„Nejtěžší pro mě bylo začlenit se do každodenního života, vyřídit všechno potřebné na úřadu práce a ostatních úřadech, navštívit kurátora...“* uvádí Anitta nejobtížnější problém, při jehož řešení ji byl největší oporou tehdejší přítel s jeho rodinou.

O návratu do své původní rodiny dívka v žádném případě nepřemýšlí, na tuto alternativu by nikdy nepřistoupila. Biologická matka ji odložila jako půlroční dítě do dětského domova a nikdo z rodiny se o ni nezajímal. Jak dívka uvedla, jediný člověk, který ji z biologické rodiny zůstal, je její starší bratr, avšak soužití s ním po odchodu

z dětského domova nepovažovala za reálnou možnost: „*Sám to měl složitě, do původní rodiny jsem se vrátit nemohla a ani jsem nechtěla.*“

Během rozhovoru jsem se také zajímala o to, co bylo pro dívku nejsložitější: „*Nemohla jsem se zorientovat v tom, kolik co stojí a kam všude budu muset posílat peníze. A hlavně kolik to bude za měsíc celkově činit. Musíte si říct nájem, inkaso, telefon, jízdenky, jídlo a nějakých pár drobností, ale zejména odložit si na horší čas.*“ Z těchto výpovědích se také můžeme často dozvědět, zda pracovníci dětského domova zodpovědně přistupovali k přípravě dětí na samostatný život. V konkrétním případě dívka považuje přípravu ze strany pracovníků za dostatečnou: „*Domov mě velmi mnoho naučil a já nikdy nepochybovala o tom, že bych to nezvládla.*“ Anitta obviňuje ale spíše sama sebe za svůj částečně nezodpovědný přístup: „*I přestože jsme tenhle seminář v domově měli, mě osobně přišel velmi nepodstatný. Než jsem se v tom posléze naučila chodit, kopala jsem se do hlavy, že jsem nedávala pozor.*“ To jí však, dle mého názoru, vzhledem k věku, v němž dětský domov opustila, nemůžeme vyčítat. Spíše považuji za důležité zdůraznit a ocenit to, že se dívka z těchto chyb poučila a dokázala se s překážkami svým způsobem poprat.

Vzdělání a zaměstnání

V dané oblasti se dívce příliš nedařilo. Během pobytu v dětském domově studovala na střední škole obor ukončený maturitní zkouškou, k čemuž byla podle svých slov přemluvena pracovníky dětského domova. Jelikož propadla z českého jazyka, rozhodla se ze školy i dětského domova odejít a chtěla nastoupit na učňovský obor cukrářka. Na tom, že se dívka svobodně rozhodla pro profesi, která je sice méně prestižní, ale zato jí více baví, nevidím nic špatného. Nicméně dívka na tuto školu ani nenastoupila a zůstala tak pouze se základním vzděláním. Přesto se jí však podařilo najít zaměstnání na plný úvazek, ve kterém stále zůstává a je spokojená. Naskýtá se ale otázka, jestli bude dívce základní vzdělání stačit i v budoucnu, třeba v případě, že se její životní nároky zvýší, nebo když bude hledat novou práci. Možnost dodělat si vyšší stupeň vzdělání má dívka vždy, nicméně aktuálně se zdá, že je v dosavadním pracovním světě spokojená. Anitta sama tvrdí, že školu dokončit chtěla, ale pod tíhou problémů v partnerském životě to nezvládla.

Dostávám se zde tak k procesu výchovy. V případě mé respondentky si opět lze všimnout celkem zásadního rozdílu mezi ústavní výchovou a výchovou v rodině, který dobře ilustruje následující výpověď: „*Je celkem nezbytné, aby si všichni, kteří odchází*

z domova, uvědomili, že pokud odejdou, dveře se jednou provždy zavřou. A pokud někdy spoléhali jen na domov, že mají smůlu. Jakmile odejdete, jste v životě sami za sebe!“

Bydlení

Po odchodu z dětského domova žila dívka v domě rodičů svého tehdejšího přítele, na který finančně přispívala. Tehdy to považovala za nejlepší alternativu, které však později litovala (viz níže – analýza vztahů). Nyní žije šťastně se svým manželem ve vlastním bytě.

Vztahy

Stejně jako při analýze rozhovoru první respondentky se i zde zaměřím nejdříve na partnerské vztahy. Dívka měla partnerský vztah již při odchodu z domova, z rozhovoru je celkem patrné, že tato skutečnost velkým dílem přispěla k rychlejšímu opuštění dětského domova, ačkoliv i tak by o této možnosti respondentka pravděpodobně uvažovala. Tehdejší přítel představoval pro dívku velkou oporu, avšak podle jejich slov ji nakonec on a jeho rodina zneužili. Podrobněji se dívka tímto problémem ale zabývat nechtěla. Přesto však i tuto negativní zkušenost považuje za cennou pro další život, což je dle mého názoru velmi důležité pro budoucí úspěšné vztahy. Kdyby například po první negativní zkušenosti zanevřela na další navazování partnerských vztahů, mohla by to mít v životě daleko těžší. Partnerství však dívka stále hodnotí velmi pozitivně a zároveň i realisticky: *„Ano, partnerství je pro mě důležité. Znamená pro mě to, že se mám na koho spolehnout, že mě po práci někdo čeká doma. Že jsem pro něj důležitá, že mi důvěřuje a se vším se mohu já svěřit jemu a on mě. Je to upřímnost, láska, kamarádství, porozumění, ale i zlost, nenávisť, hádky, křik a pláč – to všechno je v partnerství.“*

Tato část respondentčina života je však typickým příkladem jednoho z příznaků psychické deprivace, která je charakteristická u jedinců, kteří prošli ústavní výchovou. Jelikož dívce chyběla opora v podobě nejbližší rodiny, velmi brzy silně přilnula k intimnímu partnerovi a brala ho tak vážně, že společný život považovala za nejlepší variantu již, na dnešní dobu, v brzkém věku. Vztah se však brzy rozpadl. Nicméně dívka nějakou oporu potřebovala, a proto navázání dalšího vztahu netrvalo dlouho. Ten však zatím netrvá dostatečně dlouho, aby bylo možno posoudit jeho úspěšnost. Na druhou stranu je nutno říci, že respondentka se současným partnerem vstoupila do manželství a plánuje rodinu. Protože však dívka nemůže mít děti, zatím z tohoto plánu sešlo, do budoucna ale manželé uvažují o adopci. Zde se naskýtá zajímavá otázka, a to zda dívka uvažuje tímto směrem proto, že chce pomoci dětem vyhnout se ústavní

výchově a poskytnout jim opravdovou rodinu, nebo z důvodu, že je to pro ni nejpříjemnější možnost jak mít děti. Anitta je však spokojená a lze jen doufat, že tento svazek již nic nezpřetrhá, protože pak by byla klasickým příkladem negativního vlivu psychické deprivace, tj. brzké manželství a jejich brzký rozpad.

Co se týče vztahů na pracovišti, hodnotí je dívka kladně: „*Jsem jen já a moje šéfka, na všem se s ní dá domluvit a je přístupná mým návrhům.*“ Tuto skutečnost lze považovat za pozitivní, dívka nemá problém spolupracovat s jinými lidmi. Jde však o případ, kdy nepracuje s týmem lidí, ale je podřízenou jednoho člověka. Může jít např. i o náhodu, že si s danou osobou rozumí a bohužel v tomto případě nelze objektivně posoudit, jak by se uplatnila např. ve větším kolektivu. Nicméně pro mé účely je podstatné to, že se zatím úspěšným způsobem dokázala zařadit do pracovního světa.

Přestože tato respondentka to neměla po opuštění dětského domova lehké, je podle mého názoru v jistém smyslu dobrým příkladem pro ostatní klienty v ústavních zařízeních, a to především svou silnou vůlí a odvahou překonat všechny překážky, které ji při zařazování do běžného života čekaly. Tuto situaci názorně ilustrují její závěrečná slova našeho rozhovoru:

„Hlavně chci, abyste věděli, že nikdy nelituji toho, že jsem odešla. Můj bratr odešel taky a každý si myslel, že to nezvládne a hádejte co! Je v Anglii a má přítelkyni, která se stěhuje za ním. Takže i když jste v domově blbci a všichni vás odepisují, nemusíte tak skončit, je to na vás jak si ten život zařídíte. I mě každý odepisoval, stejně jako mého bratra, a mám se teďka, alespoň co vím, snad nejlépe v porovnání s těmi, kteří také odešli.“

2.2.3 Případová studie - Karel

Posledním respondentem je klient ve věku 26 let. Ten strávil v dětském domově pouze 8 let. Žil zde od svých šestnácti let a odcházel ve věku 24 let. Proto může být zajímavé například srovnání tohoto respondenta s dívkou, která v dětském domově strávila do svého odchodu v 18 letech celý život.

Odchod z dětského domova

Stejně jako předchozí respondentky i Karel měl svůj odchod naplánovaný, nešlo tedy o žádné spontánní rozhodnutí nebo unáhlený odchod z důvodu výchovných problémů. V podstatě však již neměl ani jinou variantu. O možnosti zůstat na smlouvu v domově do 26 let lze uvažovat jen v případě studia, a to oslovený respondent dokončil již o dva roky dříve.

Alternativu vrátit se k původní rodině chlapec zavrhoval, z rozhovoru jsem se dozvěděla pouze to, že s ní neudrhuje kontakt, avšak o detailech (např. proč se dostal do dětského domova až v 16 letech) se zmiňovat nechtěl.

V novém začátku chlapci pomohlo nejen odchodné z dětského domova, ale také dlouhodobé stálé zaměstnání a možnost využití startovacího bytu (pokud by však tato možnost nebyla, nevidí respondent problém v tom najít si bydlení vlastním přičiněním). Co se týče oblasti nejrůznějších praktických překážek (vyřizování administrativních záležitostí, obstarání osobních potřeb atd.) cítil se chlapec ze strany dětského domova dostatečně připraven a neuvádí žádné problémy, se kterými by se během zařazování do společnosti potýkal.

Vzdělání a zaměstnání

V této oblasti dotazovaný dosáhl poměrně vysokého vzdělání vzhledem ke své sociální pozici. Oslovený respondent ukončil studium na vysoké škole s titulem magistr, což je nejen jeho osobním úspěchem, ale také pěkným ilustračním příkladem toho, že pokud nechybí snaha, mohou se klienti dětských domovů v dosaženém vzdělání rovnat, či v některých případech dokonce převyšovat, děti vychovávané v rodině.

Za úspěch také považuji fakt, že respondent pracuje v oboru, který vystudoval, což je známkou toho, že uměl najít sám sebe. Dobrým motivem ke studiu mohla být rovněž skutečnost, že jej to opravdu bavilo.

V současnosti lze kladně hodnotit to, že si chlapec dokázal sám velmi brzy najít odpovídající zaměstnání, kterému se zodpovědně věnuje. Avšak otázku zaměstnání dále rozvádět nechtěl, práci v oboru bral jako automatickou.

Bydlení

Karel byl jediný ze tří oslovených, který využil možnost startovacího bydlení, v němž zpočátku bydlel s tehdejší přítelkyní, nyní zde žije sám. Tento typ bydlení je nabízen klientům po skončení pobytu v dětském domově či v jiném ústavním zařízení. Důvod k tomuto rozhodnutí byl prostý: šlo o nejlevnější variantu bydlení, která byla dostupná. Jelikož se respondent doma příliš nezdrhuje, nejevila se pro něj překážkou ani jednoduchost vybavení: *„Vzhledem k tomu, že netrávím moc času doma, chtěl jsem něco jednoduchého a levného. Což ostatně mám.“*

Ve startovacím bydlení je tedy v současnosti dotazovaný druhým rokem, v rozmezí jednoho roku se však chystá stěhovat a hledá si nové bydlení.

Vztahy

V oblasti vztahů se stejně jako u předchozích respondentek budu věnovat nejdříve vztahům partnerským. Po odchodu z dětského domova měl chlapec podle svých slov tři trvalejší vztahy. Když se však zamyslíme nad dobou, která od ukončení pobytu v dětském domově do současnosti uplynula, a nad počtem vztahů, je otázkou, o jak moc trvalé vztahy šlo. Trvalost v tomto případě je velmi relativní pojem a každý jedinec ji pravděpodobně vnímá subjektivně. Někomu se může trvalý vztah jevit například po roku či dvou, někdo už za pevný vztah považuje měsíční známost. Jelikož chlapec zažil za dva roky celkově tři vztahy, šlo z mého pohledu spíše o kratší známosti, kterým však chlapec z pochopitelných důvodů přikládal větší význam.

Je zcela normální, že většina lidí v době známosti považuje vztah za pevný, a přestože nakonec skončí (ať už po měsíci nebo po roce), tak jej i zpětně hodnotí jako vážný vztah.

I přesto je podle zjištěných informací tento respondent příkladem jedince, který dokáže vztahy navazovat poměrně rychle, avšak ty nemají dlouhého trvání. Nezodpovězenou otázkou zůstává, zda je skutečnost způsobena vlivem ústavní výchovy (např. často zmiňovaná citová deprivace) nebo jde o individuální povahu dotazovaného a jeho dívek.

Nicméně pokud přijde řeč na partnerství obecně, jedná se pro chlapce o důležitou součást života. Avšak ani přesto není typem člověka, který by nemohl být nikdy sám: „*V určitých fázích života člověk preferuje zaměření na sebe samého.*“ Jeho slova podkládá fakt, že v současnosti nemá žádnou přítelkyni.

Na závěr se jen krátce zmíním o vztazích na pracovišti. Ve svém zaměstnání je respondent obklopen staršími kolegy (většinou ve věku kolem čtyřiceti let), s nimiž však i přes věkový rozdíl vychází dobře a nevidí žádné rozbroje. I tento fakt je důležitý pro jeho spokojený pracovní a stejně tak osobní život. Tuto skutečnost můžeme tedy považovat za další kladný faktor při úspěšném zařazení do společenského života.

2.3 Analýza zjištěných dat a konfrontace s literaturou

Celkem jsem uskutečnila rozhovor se třemi bývalými klienty dětského domova. Toto zařízení je sice rodinného typu a snaží se rodinu přiblížit a zastoupit, ale podle mého názoru se tak děje nešetrným způsobem. Prostředí je v dětském domově neosobní a velice odlišné od toho domácího. (Běhounková, 2012) Cílem bylo zjistit, jestli svůj odchod z dětského domova plánovali, a jak se s odchodem vypořádali. Jedním z cílů pro mě bylo též zjistit, zdali klientům s odchodem z dětského domova někdo pomáhal, případně jakým způsobem.

Díky rozhovorům provedeným s klienty jsme se seznámili s různými pohledy na situaci. Dva ze tří klientů svůj odchod plánovali již více jak půl roku dopředu. To mělo podle mě dobré výsledky. Respondent Karel se k situaci s bydlením vyjádřil takto: *„Co se týče bydlení, tak jsem využil možnost startovacího bytu, ale kdyby ta varianta nebyla, též bych to řešil sám.“* Jedna klientka odešla nečekaně a neplánovaně, na základě svého vysvědčení. Na základně provedených rozhovorů usuzuji, že klienti, kteří se na odchod připravovali déle, jej měli jednodušší. Slova Pavly to dokazují: *„O plánování se mluvit nedá, ale připravovala jsem se na to už celý poslední školní rok. Měla jsem již předem sehnané bydlení i práci, takže v tomto ohledu jsem to měla mnohem jednodušší.“* Anitta z dětského domova odešla hlavně z osobních důvodů: *„V dětském domově jsem žila celý život a vadilo mi, že jsem se tam nemohla vyvinout jako normální plnoletá osoba, tudíž jsem se rozhodla odejít. Ale nelituji, vůbec ne!“* O případu, který se velmi podobá tomu od Anitty, se zmiňuje rovněž autorka Běhounková (2012) ve svém výzkumu: Klientům nejvíce vadila nedostatečná volnost a kontrola. (Běhounková, 2012, str. 160). Z rozhovorů je možné vyvodit, že klienti si sehnali bydlení převážně sami, jen v případě Karla figuroval v hledání dětský domov, nicméně jak Karel sám potvrzuje, bydlení by si byl schopen najít i sám.

Klientům také hodně pomohlo dokončení určitého stupně vzdělání, díky čemuž následně mohli řešit otázku zaměstnání. Dopředu věděli, že skončí studium a mohli tak začít hledat práci v oboru. Respondentka Anitta měla v případě zaměstnání problém a byla vedena i na úřadu práce: *„Práci jsem si podle svého vzdělání nenašla. Nevím, jak bych hledala práci se základním vzděláním.“* Daná slova potvrzuje taktéž výzkum Běhounkové (2012, str. 162): Klienti jako důvod nenalezení práce uvádí nízké vzdělání, vysokou nezaměstnanost a nezvládání nároků, které na ně klade pracovní proces.

Například Karel měl již od studia na střední škole výborně placenou brigádu. Ta mu zůstala jako pracovní místo i v budoucnu. Z rozhovorů vyplývá, že stupeň dokončeného vzdělání velice ovlivnil odchod klientů z dětského domova, poněvadž klienti s vyšším vzděláním již během studia sháněli kontakty a pomalu zařizovali možnosti budoucí práce.

Ubytování řešili respondenti různým způsobem. Karel zůstal ve startovacím bydlení, kde měl poměrně dobré podmínky. O tomto druhu bydlení se zmiňuje i Běhounková, která tvrdí, že v zájmu přípravy na budoucí samostatný život dítěte může být v zařízení zřízena jedna nebo více samostatných bytových jednotek pro ubytování jednotlivých dětí nebo nejvýše tříčlenné skupiny dětí, jež se připravují na ukončení institucionální výchovy a odchod z náhradní rodinné péče. (Běhounková, 2012, s. 154). Anitta zůstala bydlet s přítelem, ale později toho litovala. *„Začala jsem bydlet s přítelem, protože jsem chtěla. Byl to dobrý nápad mého přítele a jeho rodiny a já jej s velkou radostí přijala, ačkoli jsem později litovala.“* A Pavla, poslední dotazovaná, našla oporu ve své kamarádce.

Dále jsem zjišťovala, zdali měl respondent partnera a jestli jej partner či okolí ovlivnili v rozhodování v situacích po odchodu. Osobně si myslím, že partner hraje v tomto rozhodování velkou roli. Mé tvrzení je podpořeno rovněž těmito výpověďmi: *„Když budete diskutovat s lidmi, kteří vidí vaše cíle z nějaké zajímavé perspektivy, můžete získat cenné impulzy.“* *„Když se spojíte s druhými, můžete společně dokázat více než každý sám.“* (Knoblauch, 2013, s. 177). To mi potvrdila i Anitta: *„Stěhovala jsem se k tehdejšímu příteli a jeho rodině, ale ta mě jen využila.“* Pavla partnera neměla, jeho funkci však plnila její dobrá přítelkyně: *„Co se týče bydlení, tak mi pomohla moje kamarádka, jejíž rodičům patří vilka, ve které tedy nyní bydlím a vlastně tam bydlí i ta moje kamarádka.“* Obě klientky mi tím potvrdily, že zařizování odchodu ovlivnila jiná osoba (partner, kamarádka). Respondenti tak využili zdroje podle svých možností a informovanosti. Ti, kteří navíc přijali pomoc od dětského domova, byli schopni využít více zdrojů.

3 Závěr

Pojmy ústavní výchova, dětský domov a následný odchod z dětského domova jsou podle mne málo probírané. Společnost trpí předsudky a nezajímá ji, co s klienty dětských domovů následně je. Problematika dětských domovů se do povědomí lidí dostala teprve nedávno.

Cílem mé bakalářské práce bylo zjistit, zdali se klient dětského domova na odchod připravoval dopředu, a jestli řešil včas i ostatní věci (bydlení, práci). Na výzkum jsem použila formu polostrukturovaných rozhovorů s bývalými klienty dětského domova. Snažila jsem se vybrat klienty, kteří mají různé vzdělání a z dětského domova odešli před různě dlouhou dobou. Pro pozdější úpravy a věrohodnost byly rozhovory nahrávány na diktafon. Klienti byli s touto skutečností dopředu seznámeni.

V první kapitole se věnuji celkově ústavní výchově. Nejdříve jsem popsala různé zařízení ústavní výchovy. Dále se věnuji jen dětskému domovu, kde uvádím, jakým způsobem se klient může dostat to ústavní výchovy. Snažila jsem se přiblížit život a pravidla dětského domova. V posledních podkapitolách jsem se pokusila vystihnout osobnost, vývoj a vztahy klienta ústavního zařízení. V druhé části své práce se zabývám samotným výzkumem. Zpočátku jsem popsala výzkum, poté případovou studii. Zdůvodnila jsem výběr respondentů, sběr dat a vyhodnocení výzkumu. Hlavní otázkou práce bylo zjistit, zdali se klient dětského domova na odchod připravoval dopředu, a jestli řešil s předstihem i ostatní věci (bydlení, práci).

Pro mou bakalářskou práci bylo nejdůležitější zjištění, že odchod z dětského domova je dobré si předem naplánovat. Zjistila jsem, že klientka, která odešla neplánovaně a nečekaně, dopadla nejhůře. Jelikož zdárně ukončila pouze základní vzdělání, tak nemá ani rozumně placenou práci. Klienti, kteří odešli až po vystudování vysoké školy, mají dobře placenou práci a neměli problém ani se zajištěním bydlení. Pouze jeden respondent měl našetřené peníze.

Nejčastější problém všech klientů dětského domova je finanční gramotnost a každodenní práce o domácnost. V dětském domově měli stravu a úklid zajištěn díky zařízení. Sami si nemuseli vařit, platit nájem. Odchod z dětského domova je pro klienta ústavního zařízení důležitým mezníkem a jeho úspěšné zvládnutí hraje vážnou roli v celém klientově životě. Špatné začlenění nebo nezvládnutí zajištění klienta má totiž často předpoklady pro trestnou činnost.

4 Seznam použité literatury

BĚHOUNKOVÁ, Leona. *Fenomén odchodu do samostatného života dítěte vyrůstajícího v náhradní výchovné péči*. Vyd. 1. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a Klinika adiktologie, 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Praze a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze ve vydavatelství Togga, 2012. 208 s. ISBN 978-80-87652-87-9.

CRESWELL, John W. *Research design : qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. 3rd ed. Los Angeles: Sage, 2009. 260 s. ISBN 978-14-129-6556-9.

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. Dotisk 3. Vyd. Praha: Karolinum, 2002. 374 s. ISBN 80-246-0139-7.

GOTTWALDOVÁ, Martina a kol. *Dlouhodobá příprava dětí s nařízenou ústavní výchovou na vstup do samostatného života : metodická příručka Poradenského centra pro děti a mládež s nařízenou ústavní výchovou Centra J.J. Pestalozziho Chrudim*. Chrudim: Centrum J.J. Pestalozziho, 2006. Dostupné také z: http://www.otevridvere.cz/download/metodicka_prirucka.pdf>

HELUS, Zdeněk. *Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele a rodiče*. 1. Vyd. Praha: Portál, 2004. 228 s. ISBN 80-7178-888-0.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 1. Vyd. Praha: Portál, 2005. 408 s. ISBN 80-7367-040-2.

HYHLÍK, František a Milan NAKONEČNÝ. *Malá encyklopedie současné psychologie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1973. 286 s. ISBN neuvedeno.

KELNAROVÁ, Jarmila a Eva MATĚJKOVÁ. *Psychologie: pro studenty zdravotnických oborů*. 1. Vyd. Praha: Grada, 2010. 184 s. ISBN 978-80-2473-270-1.

KNOBLAUCH, Jörg. *Cíle v pracovním i osobním životě*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2013. 190 s. ISBN 978-80-262-0346-9.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 3. Přepřac. a dopl. Vyd. Praha: Grada, 1998. 343 s. ISBN 80-7169-195-X.

LANGMEIER, Josef a Zdeněk MATĚJČEK. *Psychická deprivace v dětství*. 4. Dopl. vyd. V nakl. Karolinum 1. Vyd. Praha: Karolinum, 2011. 399 s. ISBN 978-80-246-1983-5.

MACEK, Petr. *Adolescence: Psychologické a sociální charakteristiky dospívajících*. 1. Vyd. Praha: Portál, 1999. 207 s. ISBN 80-7178-348-X.

MAŘÍKOVÁ, Hana a kol. *Velký sociologický slovník*. 1. Sv. Praha: Karolinum, 1996. 747 s. ISBN 80-7184-164-1.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Po dobrém nebo po zlém?: o výchovných odměnách a trestech*. 4. Vyd. Praha: Portál, 1995. 109 s. ISBN 80-8528-200-3.

MATĚJČEK, Zdeněk, a kol. *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. 1. Vyd. Praha: Portál, 1999. 184 s. ISBN 80-7178-304-8.

MATOUŠEK, Oldřich. *Ústavní péče*. 2. rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. 159 s. ISBN 80-8585-076-1.

MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. 1. Vyd. Praha: Portál, 2003. 287 s. ISBN 8071785490.

MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. 2. Přepřacované Vydání. Praha: Portál. 2008. ISBN 978-80-7367-368-0.

MPSV. *Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí 2008*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2009. 1. vyd. 180 s. ISBN 978-80-7421-004-4. Dostupné také z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/7870/rocenka_2008b.pdf>

MPSV. *Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí 2009*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2010. 1. vyd. 156 s. ISBN 978-80-7421-022-8. Dostupné také z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/9845/statisticka_rocenka_z_oblasti_prace_a_sociálních_věcí_2009.pdf>

MPSV. *Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí 2010*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2011. 1. vyd. 152 s. ISBN 978-80-7421-027-3. Dostupné také z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/11538/rocenka_2010.pdf>

MPSV. *Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí 2011*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2012. 1. vydání. 149 s. ISBN 978-80-7421-049-5. Dostupné také z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/13613/rocenka_2011.pdf>

NAKONEČNÝ, Milan. *Psychologie osobnosti*. 2. rozš. a přeprac. vyd. Praha: Academia, 2009. 620 s. ISBN 978-80-200-1680-5.

NOVOTNÁ, Věra, Eva BURDOVÁ a František BRABENEC. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí: komentář*. 2. aktual. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2002. 306 s. ISBN 80-8613-131-9.

PTÁČEK, Radek a kol. *Vývoj dětí v náhradních formách péče*. 1. Vyd. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2011. 56 s. ISBN 978-80-7421-040-2. Dostupné také z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/13150/nahradni_pece.pdf>

RIEGER, Zdeněk. *Návrat k rodině a domů*. Praha: Portál, 2009. 106 s. ISBN 978-80-736-7544-8.

ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie: příručka pro studenty*. 2. dopl. vyd. Praha: Portál, 2008. 294 s. ISBN 978-80-736-7406-9.

ŠVARŤÍČEK, Roman, Klára ŠEĎOVÁ a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách: pravidla hry*. 1. Vyd. Praha: Portál, 2007. 384 s. ISBN 978-80-7367-313-0.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. 1. Vydání. Praha: Portál, 2000, 522 s. ISBN 80-7178-308-0.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání*. 1. Vydání. Praha: Karolinum. 2005, ISBN 80-246-0956-8.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Základy psychologie*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2004. 356 s. ISBN 80-2460-841-3.

ŽIŽLA VSKÝ, Martin. *Metodologie pro Sociální politiku a sociální práci*. 1. Vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2003. 142 s. ISBN 80-2103-110-7.

5 Přílohy

5.1 Příloha 1 – Otázky do rozhovoru

Odchod z dětského domova

1. Plánoval/a jsi ukončení pobytu v DD?
2. Důvod ukončení pobytu (konec ústavní výchovy, dosažení plnoletosti, ukončené vzdělání, možnost návratu do původní rodiny, ukončení pobytu ze strany DD).
3. Jak dlouho jsi v DD žil/a?
4. V kolika letech jsi odcházel/a z DD?
5. Jak dlouho před ukončením pobytu sis začal/a zajišťovat bydlení a práci?
6. Pomohl ti někdo při hledání bydlení a zaměstnání, nebo sis musel/a vše zajistit sám/sama?
7. Měl/a jsi možnost návratu do původní rodiny? Pokud ne, proč?
8. Jakou finanční částku jsi měl/a při ukončení pobytu k dispozici? (příspěvek od DD, výdělků z brigád, vkladní knížka, atd.)
9. Co bylo pro tebe po odchodu z DD nejtěžší?

Vzdělání a zaměstnání

1. Jaké bylo tvoje nejvyšší dosažené vzdělání při odchodu z DD? (ZŠ, OU, SOŠ, SŠ, VOŠ, VŠ)
2. Dokončil jsi zvolené studium v DD? Pokud ne, tak proč?
3. Měl/a jsi možnost dokončit vzdělání v DD, nebo jsi musel/a odejít.
4. Hledal/a sis zaměstnání nebo jsi byl/a veden/a na ÚP? Pokud jsi byl/a veden/a na ÚP, tak proč a jak dlouho?
5. Našel/našla sis pracovní místo podle typu svého vzdělání? Pokud ne, tak co jsi dělal/a?
6. Máš v současné době trvalé zaměstnání, nebo pracuješ příležitostnými výdělků, nebo jsi nezaměstnaný/á? Pokud nejsi zaměstnaný/á, tak kde získáváš finanční prostředky na svoje základní potřeby?
7. Kolik zaměstnání jsi vystřídal/a od odchodu z DD? Proč jsi zaměstnání měnil/a?

Bydlení

1. O jaký typ bydlení jsi měl/měla zájem? Sehnal/a jsi to, co jsi chtěl/a nebo jsi začínal/a bydlet někde jinde?
2. Kde jsi začal/a bydlet a proč?
3. Bydlel/a jsi sám/sama nebo s někým?

4. Chtěl/a jsi se vrátit ke své rodině?
5. Stěhoval/a ses, od doby, kdy jsi odešel/odešla z DD? Pokud ano, tak proč a kam?
6. Kde a s kým bydlíš nyní? (pronájem, nájem, vlastní byt/dům, azylový dům, dům na půli cesty)

Vztahy

1. S kolika partnery/partnerkami jsi měl/a trvalejší vztah po odchodu z DD?
2. Je pro tebe partnerství důležité? Co pro tebe znamená?
3. Máš v současné době stálého partnera/partnerku? Pokud ano, jak dlouho spolu jste?
4. Máš rodinu? Pokud ano, tak z kolika členů se skládá? Pokud ne, tak plánuješ ji někdy v budoucnu založit, nebo naopak vůbec?
5. S kolika lidmi žiješ v jedné domácnosti?
6. Jaké vztahy máš v práci?
7. Nedělá ti problém jít si něco sám /sama vyřídit? Pokud ano, tak co je pro tebe nejhorší? Jak proti tomu bojuješ?

5.2 Příloha 2 – přepis rozhovoru Pavla

Odchod z dětského domova

1. Plánovala jsi ukončení pobytu v DD?

O plánování se mluvit nedá, ale připravovala jsem se na to už celý poslední školní rok. Měla jsem už předem sehnané bydlení i práci, takže v tomto ohledu jsem to měla mnohem jednodušší. Myslím si, že na odchod z DD se nedá připravit. Prostě to přijde a my se s tím musíme poprat, jak se jen dá.

2. Důvod ukončení pobytu (konec ústavní výchovy, dosažení plnoletosti, ukončené vzdělání, možnost návratu do původní rodiny, ukončení pobytu ze strany DD).

V mém případě šlo o ukončení vzdělání, ale také o věk, protože mi v době odchodu bylo už 25 let.

3. Jak dlouho jsi v DD žila?

V DD jsem byla 13,5 roku.

4. V kolika letech jsi odcházela z DD?

Ve 25 letech.

5. Jak dlouho před ukončením pobytu sis začala zajišťovat bydlení a práci?

Bydlení jsem měla zajištěné přibližně půl roku dopředu a práci jsem si hledala 3 měsíce před státnicemi.

6. Pomohl ti někdo při hledání bydlení a zaměstnání, nebo sis musela vše zajistit sama?

Co se týče bydlení, tak mi pomohla moje kamarádka, jejímž rodičům patří vilka, ve které tedy nyní bydlím a vlastně tam bydlí i ta moje kamarádka. V případě pracovního místa jsem věděla od začátku, kde chci pracovat a zjišťovala jsem si již během praxe možnosti nástupu. Hodně mi pomohla také moje kamarádka lékařka, která všechny popoháněla, ať mě přijmou.

7. Měla jsi možnost návratu do původní rodiny? Pokud ne, proč?

Možnost by určitě byla, kromě mé biologické matky mám skvělou rodinu a nebyl by problém s nimi bydlet, ale chtěla jsem se postavit na vlastní nohy a nebyť na nikom závislá.

8. Jakou finanční částku jsi měla při ukončení pobytu k dispozici? (příspěvek od DD, výdělky z brigád, vkladní knížka)

Dostala jsem z DD odchodné 20 tisíc a dále jsem měla něco málo naspořeno ze sirotčího důchodu po mém zemřelém otci. Nebylo to mnoho, ale na první měsíce, než jsem dostala první výplatu, mi to stačilo a zaplatila jsem si ty nejdůležitější věci pro život v Praze.

9. Co bylo pro tebe po odchodu z DD nejtěžší?

Já jsem již 3 roky byla víceméně samostatná, protože jsem studovala v Praze a do DD jsem jezdila občas na víkendy, takže jsem si za ty 3 roky postupně zvykala, že jednou budu žít v Praze sama. Nejtěžší je asi to, že v DD mám svoje dvě sestry, ale vím, že je o ně postaráno a že jsou v nejlepších rukou. Samozřejmě se mi i stýská, ale není to tak hrozné, protože náš DD jezdí do Prahy poměrně často. Vidáme se, jak jen to jde – chodím s nimi například na kulturní akce, za kterými do Prahy jezdí.

Vzdělání a zaměstnání

1. Jaké bylo tvoje nejvyšší dosažené vzdělání při odchodu z DD? (ZŠ, OU, SOŠ, SŠ, VOŠ, VŠ)

Vysokoškolské v oboru porodní asistentka.

2. Dokončila jsi zvolené studium v DD? Pokud ne, tak proč?

Ano, dokončila jsem studium a jsem za to vděčná, protože dělám to, co mě opravdu baví.

3. Měla jsi možnost dokončit vzdělání v DD, nebo jsi musela odejít.

Díky perfektním tetám a paní ředitelce jsem dostudovala.

4. Hledala sis zaměstnání, nebo jsi byla vedena na ÚP? Pokud jsi byla vedena na ÚP, tak proč a jak dlouho?

Na ÚP jsem byla asi 14 dní a to jen z toho důvodu, že jsem ukončila studium v polovině měsíce a nástup do zaměstnání byl možný až od začátku toho následujícího. A jelikož mi škola už neplatila zdravotní ani sociální pojištění, rozhodla jsem se, že těch čtrnáct dní budu vedena na úřadu práce, který mi pojištění bude hradit.

5. Našla sis pracovní místo podle typu svého vzdělání? Pokud ne, tak co jsi dělala?

Ano, pracuji jako porodní asistentka v jedné pražské porodnici.

6. Máš v současné době trvalé zaměstnání, nebo pracuješ příležitostnými výdělkami, nebo jsi nezaměstnaná? Pokud nejsi zaměstnaná, tak kde získáváš finanční prostředky na svoje základní potřeby?

Nyní mám smlouvu na rok, na dobu určitou, a po této zkušební době se mi to automaticky převede na dobu neurčitou. Ale mimo zaměstnání si občas přivydělávám tím, že hlídám děti.

7. Kolik zaměstnání jsi vystřídala od odchodu z DD? Proč jsi zaměstnání měnila?

Zatím jsem v prvním zaměstnání a neplánuju ho měnit, jsem spokojená s tím, že mám svoji vysněnou práci.

Bydlení

1. O jaký typ bydlení jsi měla zájem? Sehnala jsi, to, co jsi chtěla, nebo jsi začínala bydlet někde jinde?

Bydlím sama, téměř v centru Prahy a jsem spokojená hlavně s dostupností, ale i s klidem, nato že bydlím v Praze.

2. Kde jsi začala bydlet a proč?

Bydlím v Praze v malém bytě 1+1 a zatím bych neměnila, pro mě samotnou to stačí a jsem spokojená.

3. Bydlela jsi sama, nebo s někým?

Bydlím sama. Užívám si ten klid a starání se sama o sebe.

4. Chtěla ses vrátit ke své rodině?

Určitě ne, vždy jsem chtěla bydlet v Praze a moje rodina žije na Vysočině na vesnici, což není nic pro mě.

5. Stěhovala ses, od doby, kdy jsi odešla z DD? Pokud ano, tak proč a kam?

Zatím jsem neměla důvod se stěhovat, jsem spokojená s bydlením, které nyní mám a zatím se ani neplánuju nikam stěhovat.

6. Kde a s kým bydlíš nyní? (pronájem, nájem, vlastní byt/dům, azylový dům, dům na půli cesty)

Nyní bydlím v pronájmu ve vilce kamarádčiny rodiny. Bydlím zde sama ve svém bytě, ale ve vile bydlí i moje kamarádka s rodinou, její rodiče a její sestra s rodinou.

Vztahy

1. S kolika partnery jsi měla trvalejší vztah po odchodu z DD?

Po odchodu z DD jsem zatím neměla žádného trvalého partnera.

2. Je pro tebe partnerství důležité? Co pro tebe znamená?

Partnerství je určitě důležité, jde o city a vědomí, že na to všechno nejsem sama, a že mám vedle sebe někoho, kdo mě za všech okolností podrží a pomůže, pokud bude potřeba. Důležité je také vyjít si jako partneři vstříc a vzájemně se podporovat.

3. Máš v současné době stálého partnera? Pokud ano, jak dlouho spolu jste?

Nyní nemám partnera.

4. Máš rodinu? Pokud ano, tak z kolika členů se skládá? Pokud ne, tak plánuješ ji někdy v budoucnu založit, nebo naopak vůbec?

Rodinu určitě plánuju, bez dětí si nedokážu představit život a ani úplnost při pojmu rodina. Bez dětí prostě není ta pravá rodina. Já sama mám dvě sestry, matku, dědu, tři tety, dva strejdy, čtyři sestřenice a tři bratrance, takže opravdu veliká rodina.

5. S kolika lidmi žiješ v jedné domácnosti?

Nyní žiju v domácnosti sama.

6. Jaké vztahy máš v práci?

V práci jsem absolutně spokojená, jako nováček jsem sice pod palbou starších kolegyň, které si musí nejprve zvyknout, že mají v kolektivu někoho nového, ale není to nic, co by mi bránilo být v práci šťastná.

7. Nedělá ti problém jít si něco sama vyřídit? Pokud ano, tak co je pro tebe nejhorší? Jak proti tomu bojuješ?

Problém určitě nemám, spíš mám potíže s tím, že kolikrát ani nevím, co všechno musím vlastně vyřídit a vyběhat. Dříve to za mě dělal DD a já se po tom, co všechno zařizují, nepídila. Pomalu se do toho ale dostávám, mám kolem sebe lidi, kteří mi pomáhají či připomínají, co bych si měla nebo naopak neměla zařizovat.

5.3 Příloha 3 – Přepis rozhovoru Anitta

Odchod z dětského domova

1. Plánovala jsi ukončení pobytu v DD?

Ano, odchod z dětského domova jsem plánovala velmi dlouho. Pořádně jsem si to chtěla rozmyslet a zjistit, jestli je pro mě výhodnější a lepší zůstat v domově nebo z něj odejít a začít svůj život řídit podle sebe.

2. Důvod ukončení pobytu (konec ústavní výchovy, dosažení plnoletosti, ukončené vzdělání, možnost návratu do původní rodiny, ukončení pobytu ze strany DD).

V DD jsem žila celý život a vadilo mi, že jsem se v domově nemohla tak vyvinout jako normální plnoletá osoba, takže jsem se rozhodla odejít. Ale nelituji, vůbec ne!

3. Jak dlouho jsi v DD žila?

V DD jsem žila 18 let, což si myslím, že je velmi dlouhá doba, ale domov mě mnoho naučil. Někdy občas i blbě, ale vím, že to mysleli dobře. Nikdy nemůžou vědět přesně, jak to každý v životě má.

4. V kolika letech jsi odcházela z DD?

Z DD jsem odešla, když mi bylo 18 let. Odcházela jsem přesně 30. 6. 2012, chtěla jsem počkat, než skončí školní rok.

5. Jak dlouho před ukončením pobytu sis začala zajišťovat bydlení a práci

V době, kdy jsem odešla z domova, jsem měla přítele a on a jeho rodina to se mnou celé probrali, a proto jsme se rozhodli, že odejdu. Domluvili jsme se, že budu bydlet u nich i se svým přítelem, jejich synem. Zároveň jsem však měla chodit do školy a finančně přispívat na domácnost, jako na jídlo, energie atd. Dalo se to zvládnout, protože jak ví všichni, co odcházejí z DD, dostáváme příspěvky od státu, když ještě studujeme, a já studovala. Kdybych nestudovala, našla bych si práci nebo aspoň brigádu, abych jim to mohla splatit.

6. Pomohl ti někdo při hledání bydlení a zaměstnání, nebo sis musela vše zajistit sama?

Jak jsem už uvedla, měla jsem přítele a ten si o všem se mnou a jeho rodinou dohromady promluvil a našli jsme společné řešení. V té době jsem za to byla velmi vděčná.

7. Měla jsi možnost návratu do původní rodiny? Pokud ne, proč?

Moje původní rodina se o mě nezajímala, mamka mě odložila v šesti měsících. Jediný, koho jsem z původní rodiny měla, byl můj bratr, který to měl sám složité, takže ne, do původní rodiny jsem se vrátit nemohla a ani jsem nechtěla. Kdybych neměla přítele, našla bych si vlastní bydlení, ale do rodiny bych se nikdy nevrátila.

8. Jakou finanční částku jsi měla při ukončení pobytu k dispozici? (příspěvek od DD,

výdělků z brigád, vkladní knížka)

Z dětského domova jsem dostala, nepamatuji si přesně, jsou to už 2 roky, cca 10 000 Kč. Pak jsem dostala od nadace Klausových 11 000 Kč a nějaké drobné. Ještě musím připočítat kapesné 300 Kč a nakonec i bolestné z úrazů, což bylo taky kolem 10 000 Kč. Ale jak říkám, jsou to přece jen 2 roky a mám toho za sebou celkem dost. Postavit se na vlastní nohy je celkem složité a zdlouhavé.

9. Co bylo pro tebe po odchodu z DD nejtěžší?

Nejtěžší pro mě bylo začlenit se do každodenního života, vyřídit všechno potřebné na úřadu práce a ostatních úřadech, navštívit kurátora atd.

Vzdělání a zaměstnání

1. Jaké bylo tvoje nejvyšší dosažené vzdělání při odchodu z DD? (ZŠ, OU, SOŠ, SŠ, VOŠ, VŠ)

To je to nejtípknější! V DD mě přemluvili ke studiu na škole s maturitou. Při odchodu z DD jsem se ale rozhodla, že půjdu na jinou, konkrétně na cukrářku, protože na škole, kterou jsem dělala, jsem propadla z českého jazyka. No a teď mám nakonec jen základní vzdělání, ale i tak se mám velmi dobře.

2. Dokončila jsi zvolené studium v DD? Pokud ne, tak proč?

Tuto informaci jsem sdělila již v předchozí otázce. Mám základní vzdělání, i když školu jsem dodělat chtěla, ale nezvládla jsem to. Bylo toho moc, a navíc jsem chtěla studovat na škole, kterou jsem měla domluvenou. Zařízený byl i přestup a všechno potřebné, jenže můj tehdejší přítel mě docela dost využil, a tak jsem alespoň zjistila, jaký je svět a hlavně muž v mém životě doopravdy.

3. Měla jsi možnost dokončit vzdělání v DD nebo jsi musela odejít.

Možnost jsem měla, ale odejít jsem i tak chtěla. Myslela jsem, že je to to nejlepší, co mohu udělat.

4. Hledala sis zaměstnání, nebo jsi byla vedena na ÚP? Pokud jsi byla vedena na ÚP, tak proč a jak dlouho?

Na ÚP jsem se teprve hlásila, ale spíš to bylo tak, že jsem jim říkala, že budu chodit do školy a žádala je, ať mi poradí se zbytkem zařizování.

5. Našla sis pracovní místo podle typu svého vzdělání? Pokud ne, tak co jsi dělala? Omlouvám se, ale je vtipné, jak se tyhle otázky opakují, jen v jiném znění... Už jsem na ně dávno odpověděla. Práci jsem si podle svého vzdělání nenašla. Nevím, jak bych hledala práci se základním vzděláním.

6. Máš v současné době trvalé zaměstnání, nebo pracuješ příležitostnými výdělky, nebo jsi nezaměstnaná? Pokud nejsi zaměstnaná, tak kde získáváš finanční prostředky na svoje základní potřeby?

Mám trvalé zaměstnání a trvalý příjem.

7. Kolik zaměstnání jsi vystřídala od odchodu z DD? Proč jsi zaměstnání měnila?

Neměnila jsem. Zaměstnání jsem si našla jen jedno a v tom stále pracuji.

Bydlení

1. O jaký typ bydlení jsi měla zájem? Sehnala jsi, to, co jsi chtěla, nebo jsi začínala bydlet někde jinde?

Tím, že jsem začala bydlet se svým přítelem a jeho rodinou jsem sehnala přesně to, co jsem chtěla.

2. Kde jsi začala bydlet a proč?

Začala jsem bydlet s přítelem, protože jsem chtěla. Byl to dobrý nápad mého přítele a jeho rodiny a já jej s velkou radostí přijala, ačkoli jsem později litovala.

3. Bydlela jsi sama nebo s někým?

Bydlela jsem s tehdejšími přítelem a jeho rodinou, která si mě oblíbila a stejně tak já ji.

4. Chtěla ses vrátit ke své rodině?

Ne, upřímně řečeno jsem nad touto možností ani nepřemýšlela. Věděla jsem, že bych tam dřela jak kůň a neměla nic. Ani normální život, který nyní mám. Žiju si jej tak, jak chci já a ne jak chce má rodina. Takže ne, na tuhle variantu bych nepřistoupila opravdu nikdy!

5. Stěhovala ses, od doby, kdy jsi odešla z DD? Pokud ano, tak proč a kam?

Ano stěhovala jsem se k tehdejšímu příteli a jeho rodině, ale ta mě jen využila. Alespoň jsem se poučila. Pak jsem se stěhovala ještě jednou, a to ke svému partnerovi, se kterým jsem až do teď.

6. Kde a s kým bydlíš nyní? (pronájem, nájem, vlastní byt/dům, azylový dům, dům na půli cesty)

Bydlím se svým manželem ve vlastním bytě 3+1 v Olomouci.

Vztahy

1. S kolika partnery jsi měla trvalejší vztah po odchodu z DD?

Měla jsem jen dva partnery, se kterým jsem myslela, že budu napořád. První mi ale vzal peníze, které jsem dostala od DD, a ten druhý se stal mým manželem a žijeme spolu.

2. Je pro tebe partnerství důležité? Co pro tebe znamená?

Ano, partnerství je pro mě důležité. Znamená pro mě to, že se mám na koho spolehnout, že mě po práci někdo čeká doma. Že jsem pro něj důležitá, že mi důvěřuje a se vším se mohu já

svěřit jemu a on mě. Je to upřímnost, láska, kamarádství, porozumění, ale i zlost, nenávisť, hádky, křik a pláč – to všechno je v partnerství.

3. Máš v současné době stálého partnera? Pokud ano, jak dlouho spolu jste?

Mám manžela a jsem s ním od 12. 7. 2012. Ačkoliv to nebylo vždycky růžové, důvěřujeme si a pomáháme, jak jen můžeme.

4. Máš rodinu? Pokud ano, tak z kolika členů se skládá? Pokud ne, tak plánuješ ji někdy v budoucnu založit, nebo naopak vůbec?

Plánovali jsme rodinu, ale zjistila jsem, že děti mít nemůžu. Avšak nezavrhujeme adopci ani nic podobného. Zatím máme dva pejsky – čivavu a čínského chocholatého.

5. S kolika lidmi žiješ v jedné domácnosti?

Jen se svým manželem.

6. Jaké vztahy máš v práci?

Mám dobrou práci, protože jsem jen já a moje šéfká. Na všem se s ní dá domluvit a je přístupná mým návrhům. Takže ano, vztahy v práci mám velmi dobré.

7. Nedělá ti problém jít si něco sama vyřídit? Pokud ano, tak co je pro tebe nejhorší? Jak proti tomu bojuješ?

Ne, v domově mě na tohle připravili a já nikdy nepochybovala o tom, že bych to nezvládla. Navíc jsem velmi výřečná a na vše se raději zeptám, než abych nevěděla co a jak zařídit. A k tomu je zde pár vychovatelů a lidí, kteří mi dokážou poradit, kdybych něco nevěděla.

Dodatek: Je celkem nezbytné, aby si všichni, kteří odchází z domova, uvědomili, že pokud odejdou, dveře se jednou provždy zavřou. A pokud někdy spoléhali jen na domov, mají smůlu. Jakmile odejdete, pokračujete v životě sami za sebe! Takže pokud vám dělá problém vařit, žehlit, prát a jiné domácí práce, rychle se to naučte, zatímco jste v DD. A hlavně, co bylo pro mě složité, bylo zorientovat v tom, kolik co stojí a kam všude budu muset posílat peníze. A hlavně kolik to bude za měsíc celkově činit. I přestože jsme tehle seminář v domově měli, mě osobně přišel velmi nepodstatný. Než jsem se v tom posléze naučila chodit, bila jsem se do hlavy, že jsem nedávala pozor. Musíte si říct nájem, inkaso, telefon, jízdenky, jídlo a nějakých pár drobností, ale zejména odložit si na horší čas. Hlavně chci, abyste věděli, že nikdy nelituji svého odchodu. Můj bratr odešel taky a každý si myslel, že to nezvládne a hádejte co! Je v Anglii a má přítelkyni, která se stěhuje za ním. Takže i když jste v domově blbli a všichni vás odepisují, nemusíte tak skončit, je to na vás, jak si ten život zařídíte. I mě každý odepisoval, stejně jako mého bratra, a mám se teďka, alespoň co vím, snad nejlépe v porovnání s těmi, kteří také odešli. Ale nechci se chlubit, to opravdu ne.

5.4 Příloha č. 4 – přepis rozhovoru Karel

Odchod z dětského domova

1. Plánoval jsi ukončení pobytu v DD?

Ano, plánoval jsem ukončení pobytu po dokončení druhého stupně VŠ.

2. Důvod ukončení pobytu (konec ústavní výchovy, dosažení plnoletosti, ukončené vzdělání, možnost návratu do původní rodiny, ukončení pobytu ze strany DD)

Ukončení vzdělání.

3. Jak dlouho jsi v DD žil?

8 let.

4. V kolika letech jsi odcházel z DD?

Ve 24 letech.

5. Jak dlouho před ukončením pobytu sis začal zajišťovat bydlení a práci?

Práci jsem měl v podstatě po celou dobu pobytu v DD. V té poslední jsem pak pokračoval i po odchodu. Co se týče bydlení, měl jsem dohodnutý podnájem ve startovacím bytě DD.

6. Pomohl ti někdo při hledání bydlení a zaměstnání, nebo sis musel vše zajistit sám?

Zaměstnání jsem si řešil sám. U bydlení jsem využil možnosti startovacího bytu, ale kdyby ta možnost nebyla, též bych to řešil sám.

7. Měl jsi možnost návratu do původní rodiny? Pokud ne, proč?

Ne, s rodinou kontakt neudržuji.

8. Jakou finanční částku jsi měl při ukončení pobytu k dispozici? (příspěvek od DD, výdělků z brigád, vkladní knížka)?

Přibližně 150 tisíc Kč, jednalo se o moje úspory.

9. Co bylo pro tebe po odchodu z DD nejtěžší?

Nevidím v odchodu z DD žádné těžkosti.

Vzdělání a zaměstnání

1. Jaké bylo tvoje nejvyšší dosažené vzdělání při odchodu z DD? (ZŠ, OU, SOŠ, SŠ, VOŠ, VŠ)

Vysokoškolské s titulem Mgr.

2. Dokončil jsi zvolené studium v DD? Pokud ne, tak proč?

Ano.

3. Měl jsi možnost dokončit vzdělání v DD, nebo jsi musel odejít.

Dokončil jsem v DD.

4. Hledal sis zaměstnání, nebo jsi byl veden na ÚP? Pokud jsi byl veden na ÚP, tak proč a jak dlouho?

Nebyl jsem veden na ÚP.

5. Našel sis pracovní místo podle typu svého vzdělání? Pokud ne, tak co jsi dělal?

Ano, pracuji v oboru, který jsem vystudoval.

6. Máš v současné době trvalé zaměstnání, nebo pracuješ příležitostnými výdělky, nebo jsi nezaměstnaný? Pokud nejsi zaměstnaný, tak kde získáváš finanční prostředky na svoje základní potřeby?

Mám trvalé zaměstnání.

7. Kolik zaměstnání jsi vystřídal od odchodu z DD? Proč jsi zaměstnání měnil?

Zatím jsem neměnil, ale je potřeba jej měnit, když člověk cítí, že stagnuje.

Bydlení

1. O jaký typ bydlení jsi měl zájem? Sehnal jsi, to, co jsi chtěl nebo jsi začínal/a bydlet někde jinde?

Vzhledem k tomu, že netrávím moc času doma, chtěl jsem něco jednoduchého a levného. Což ostatně mám.

2. Kde jsi začal bydlet a proč?

Ve startovacím bytě DD, vyhovuje mi nízká cena nájmu.

3. Bydlel jsi sám nebo s někým?

Zpočátku s přítelkyní, nyní bydlím sám.

4. Chtěl ses vrátit ke své rodině?

Ne.

5. Stěhoval ses, od doby, kdy jsi odešel z DD? Pokud ano, tak proč a kam?

Zatím ne, ale nejspíš se budu stěhovat tento rok.

6. Kde a s kým bydlíš nyní? (pronájem, nájem, vlastní byt/dům, azylový dům, dům na půli cesty)

Podnájem.

Vztahy

1. S kolika partnery jsi měl trvalejší vztah po odchodu z DD?

Se třemi.

2. Je pro tebe partnerství důležité? Co pro tebe znamená?

Je důležité, ale ne vždy nezbytné. V určitých fázích života člověk preferuje zaměření na sebe samého.

3. Máš v současné době stálého partnera? Pokud ano, jak dlouho spolu jste?

Nemám.

4. Máš rodinu? Pokud ano, tak z kolika členů se skládá? Pokud ne, tak plánuješ ji někdy v budoucnu, nebo naopak vůbec?

Nemám. Zatím neplánuji.

5. S kolika lidmi žiješ v jedné domácnosti?

Sám.

6. Jaké vztahy máš v práci?

Přestože v práci mám pouze starší kolegy (cca 40 let), vycházím se všemi velmi dobře.

7. Nedělá ti problém jít si něco sám vyřídit? Pokud ano, tak co je pro tebe nejhorší? Jak proti tomu bojuješ?

Není to vůbec problém.